

RAMIOJO VANDENYNŲ REGIONAS

ES santykiams su Ramiojo vandenyno regionu būdingi politiniai, ekonominiai ir vystymosi aspektai. ES yra antra pagal dydį Ramiojo vandenyno prekybos partnerė ir 2018 m. birželio mėn. buvo pradėtos derybos dėl visapusiškų laisvosios prekybos susitarimų su Australija ir Naująja Zelandija. Ji palaiko partnerystės ryšius su 15 nepriklausomų Ramiojo vandenyno salų valstybių, daugiausia dėmesio skirdama vystymuisi, žuvininkystei ir klimato kaitai. Be to, ES sieja partnerystės ryšiai su trejomis užjūrio šalimis ir teritorijomis ir Ramiojo vandenyno salų forumu.

TEISINIS PAGRINDAS

- Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) V antraštinė dalis (ES išorės veiksmai);
- Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) I–III ir V antraštinės dalys (bendra prekybos politika, vystomasis bendradarbiavimas, humanitarinė pagalba ir tarptautiniai susitarimai);
- Europos Sąjungos ir Australijos bendrasis susitarimas;
- Europos Sąjungos ir Naujosios Zelandijos partnerystės susitarimas dėl santykių ir bendradarbiavimo;
- Partnerystės susitarimas tarp Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno (AKR) valstybių grupės ir Europos bendrijos bei jos valstybių narių (Kotonu susitarimas).

ES IR RAMIOJO VANDENYNŲ REGIONAS

ES ir Ramiojo vandenyno regionas palaiko ilgalaikius santykius, puoselėja bendras vertybes ir stiprius ekonominius bei prekybos ryšius. ES ilgalaikiai partneriai šiame regione yra Australija, Naujoji Zelandija, 15 nepriklausomų Ramiojo vandenyno salų valstybių, trys užjūrio šalys ir teritorijos (UŠT) ir Ramiojo vandenyno salų forumas (PIF).

ES, Australija ir Naujoji Zelandija yra panašių pažiūrų partnerės su bendromis vertybėmis ir interesais. ES puoselėja ilgalaikius tvirtus santykius su abiejų šalių valdžios ir privačiojo sektoriaus atstovais sprendžiant įvairius klausimus, pvz., susijusius su klimato kaita, nelaimių rizikos mažinimu, taisyklėmis grindžiama pasaulio prekyba, saugumu ir vystymusi, technologiniais tyrimais ir žmogaus teisėmis.

ES ir Ramiojo vandenyno salų santykiai tradiciškai grindžiami vystomuoju bendradarbiavimu vykdant ES ir Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno (AKR) valstybių partnerystę. Pastaraisiais metais šie santykiai apima ir kitus sektorius, pavyzdžiui, aplinkos, gero valdymo, energetikos, klimato kaitos, žuvininkystės ir žmogaus teisių.

A. Australija ir Naujoji Zelandija

1. Australija

[Europos Sąjunga ir Australija](#) puoselėja ilgalaikę partnerystę, kurios pradžia siekia XX a. septintąjį dešimtmetį. Dabartinių santykių pagrindas – 2017 m. [Europos Sąjungos ir Australijos bendrasis susitarimas](#). Šiame susitarime daugiausia dėmesio skiriama politiniam dialogui, saugumo klausimams, tarptautiniam bendradarbiavimui, ekonomikai ir prekybai, teisingumui, kultūrai ir švietimui, energetikai ir aplinkai. Tekstas dabar ratifikuojamas, bet preliminariai taikomas nuo 2018 m. spalio mėn. Be šios sutarties ES ir Australija yra pasirašiusios 19 dvišalių sutarčių, taip pat reguliariai rengiami dvišaliai dialogai.

Australija yra svarbi Europos Sąjungos prekybos partnerė. 2018 m. ES buvo trečia pagal dydį Australijos partnerė vykdant abipusę prekybą prekėmis, kurios vertė iš viso siekė 47,7 mlrd. EUR. Australija yra aštuoniolika pagal dydį ES prekybos partnerė ir pagrindinės ES eksporto kategorijos yra mašinos, cheminės medžiagos ir žemės ūkio produktai. Į ES Australija daugiausia eksportuoja naudingąsias iškasenas, žaliavas ir pagamintus objektus. ES ir Australija derasi dėl laisvosios prekybos susitarimo, kad palengvintų abiejų šalių prekybinius mainus. 2018 m. gegužės mėn. Taryba suteikė įgaliojimus Komisijai ir pirmasis derybų raundas vyko 2018 m. liepos mėn. Briuselyje. Antrasis raundas įvyko 2018 m. lapkričio mėn., o [trečiasis](#) ir paskutinis raundas – 2019 m. kovo mėn. Kanberoje (Australija).

2. Naujoji Zelandija

ES ir Naujosios Zelandijos santykius šiuo metu reglamentuoja [Partnerystės susitarimas dėl santykių ir bendradarbiavimo](#), kuris buvo pasirašytas 2016 m. spalio 5 d. Šis susitarimas sudaro palankesnes sąlygas dvišaliam bendradarbiavimui, nes stiprinamas politinis dialogas ir gerinamas bendradarbiavimas ekonomikos, prekybos ir daugelyje kitų sričių, įskaitant inovacijas, švietimą ir kultūrą bei migraciją, kovą su terorizmu, organizuotu nusikalstamumu ir kibernetiniais nusikaltimais, taip pat teisminiam bendradarbiavimui.

ES yra trečia pagal dydį Naujosios Zelandijos prekybos partnerė (po Kinijos ir Australijos). 2018 m. ES ir Naujosios Zelandijos abipusės prekybos prekėmis vertė siekė 9,5 mlrd. EUR. Į ES Naujoji Zelandija daugiausia eksportavo maisto produktų ir žaliavų, o ES į Naująją Zelandiją daugiausia eksportavo mašinų ir transporto įrangos. Abi šalys šiuo metu derasi dėl [laisvosios prekybos susitarimo](#). Po to, kai 2018 m. gegužės 22 d. Taryba patvirtino ES derybų įgaliojimus, 2018 m. birželio 21 d. pradėtos oficialios derybos. Pirmasis raundas surengtas 2018 m. liepos 16–20 d. ir abi derybų šalys pasiekė susitarimą dėl daugumos šių derybų sričių. Antrasis raundas vyko 2018 m. spalio 8–12 d. Velingtone (Naujoji Zelandija). Trečiasis ir paskutinis raundas buvo surengtas 2019 m. vasario 18–22 d. Briuselyje. Numatyta, kad ketvirtasis raundas turėtų vykti 2019 m. gegužės mėn. Naujojoje Zelandijoje.

B. Kitos Ramiojo vandenyno regiono šalys

Penkiolikos nepriklausomų Ramiojo vandenyno salų valstybių^[1] bendras plotas yra 528 000 km² ir jos priklauso Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno (AKR) valstybių grupei. ES, palaikydama santykius su nepriklausomomis Ramiojo vandenyno salų valstybėmis, daugiausia dėmesio skiria vystomajam bendradarbiavimui, žuvininkystei ir klimato kaitai.

2012 m. bendrame komunikate „[Atnaujinama ES ir Ramiojo vandenyno valstybių vystymosi partnerystė](#)“ pateikta ES strategija nepriklausomų Ramiojo vandenyno salų valstybių atžvilgiu, grindžiama su AKR šalimis sudaryto [Kotonu susitarimo](#) nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, kad Kotonu susitarimo galiojimo pabaiga – 2020 m. vasario 29 d., derybos dėl susitarimo atnaujinimo prasidėjo 2018 m. rugsėjo mėn. 2019 m. gruodžio mėn. Kotonu susitarimo taikymas buvo pratęstas iki 2020 m. gruodžio mėn. Kadangi derybos vėl atidėtos, susitarimo taikymas bus pratęstas iki 2021 m. birželio mėn.

Europos Parlamento pozicija buvo išdėstyta trijose rezoliucijose ([2016 m. spalio 4 d.](#), [2018 m. birželio 14 d.](#) ir [2019 m. lapkričio 28 d.](#)); Parlamentas palankiai vertina siūlomą bendrą būsimo AKR ir ES bendradarbiavimo struktūrą ir dar kartą primena, kaip svarbu stiprinti partnerystės parlamentinį aspektą. Savo naujausioje 2019 m. lapkričio mėn. priimtoje rezoliucijoje Parlamentas nustatė, kad AKR ir ES jungtinės parlamentinės asamblėjos išsaugojimas yra būtina sąlyga norint pritarti būsiamam susitarimui.

ES (27 valstybės narės) yra [penktoji pagal dydį](#) AKR ir Ramiojo vandenyno regiono prekybos partnerė, o prekybos vertė 2018 m. siekė 2,6 mlrd. EUR. ES derybos su Ramiojo vandenyno salų valstybėmis dėl visapusiško ekonominės partnerystės susitarimo (EPS) 2015 m. buvo sustabdytos, kol bus atlikta Ramiojo vandenyno žuvininkystės išteklių valdymo peržiūra. Kol kas [ES taiko laikinąjį EPS su Papua Naująja Gvinėja ir Fidžiu](#), kurį Europos Parlamentas ratifikavo 2011 m. sausio mėn. Samoa neseniai užbaigė prisijungimo prie EPS procesą ir nuo 2018 m. gruodžio mėn. pradėjo laikinai taikyti šį susitarimą. Saliamono Salos prie EPS prisijungė 2020 m. gegužės 17 dieną. 2018 m. Tonga pareiškė ketinanti prisijungti prie EPS ir derybos turėtų būti baigtos iki 2020 m. pabaigos.

ES yra trečia pagal dydį [paramos vystymuisi](#) teikėja AKR šalims Ramiojo vandenyno regione (po Australijos ir Japonijos). [Europos plėtros fondas](#) (EPF) yra pagrindinė ES paramos vystomajam bendradarbiavimui pagal Kotonu susitarimą teikimo priemonė. Ramiojo vandenyno AKR šalims ir keturioms regiono UŠT (įskaitant JK teritoriją Pitkerną) 2014–2020 m. laikotarpiu pagal 11-ąjį EPF teikiamas finansavimas siekia maždaug 800 mln. EUR. 11-ojo EPF lėšas pagal įvairias finansavimo priemones papildo įvairios teminės programos.

Naujoji Kaimynystės, vystymosi ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė (KVTBP) bus pagrindinė ES bendradarbiavimo ir vystymosi su šalimis partnerėmis finansavimo priemonė pagal 2021-2027 m. daugiamečią finansinę programą (DFP). Į ją būtų įtrauktas, inter alia, EPF, kuris šiuo metu neįtrauktas į ES biudžetą. EPF įtraukus

[1]Minėtos 15 nepriklausomų Ramiojo vandenyno salų valstybių – tai: Fidžis, Papua Naujoji Gvinėja ir Rytų Timoras – jos kartu sudaro 90 proc. regiono salų sausumos teritorijos ir jose gyvena 90 proc. salų gyventojų – ir 12 mažų besivystančių salų valstybių: Kuko Salos, Kiribatis, Mikronezija, Nauru, Niujė, Palau, Maršalo Salų Respublika, Samoa, Saliamono Salos, Tonga, Tuvalu ir Vanuatu.

į Sąjungos biudžetą būtų sustiprinti Europos Parlamento priežiūros įgaliojimai ir padidintas visos ES išorės pagalbos viešasis teisėtumas ir politinis matomumas.

Pagal 2019 m. kovo 27 d. priimtos [rezoliucijos](#) 6 straipsnį Europos Parlamentas paprašė AKR ir Ramiojo vandenyno regionui skirti ne mažiau kaip 620 mln. EUR 2018 m. kainomis. Tačiau iki šiol nei Komisija, nei Taryba nepateikė oficialios pozicijos dėl šio prašymo. Tarybos ir Parlamento derybos dėl naujos 2021-2027 m. DFP ir KVTBP tebevyksta ir tikimasi, kad jos bus baigtos iki 2020 m. pabaigos.

Ramiojo vandenyno salų valstybės patiria didelių vystymosi ir su klimato kaita susijusių sunkumų. Per 2015 m. vykusią 21-ąją JT klimato kaitos konferenciją (COP 21), siekdamas spręsti klimato kaitos klausimus, ES ir Ramiojo vandenyno mažų besivystančių salų valstybių grupė pritarė plataus užmojo visuotinio Paryžiaus susitarimo sudarymui. 23-iajai JT klimato kaitos konferencijai (COP 23), kuri vyko Bonoje (Vokietija) 2017 m. lapkričio 6–17 d., pirmininkavo Fidžis.

Ramiojo vandenyno salų forumas (PIF) – tai politinė 18-os narių grupė, su kuria ES palaiko ryšius, vykdydama derybas dėl ES vystymosi finansavimo ir prekybos. Grupės nariai: Australija, Kuko Salos, Mikronezija, Fidžis, Kiribatis, Nauru, Naujoji Zelandija, Niujė, Palau, Papua Naujoji Gvinėja, Maršalo Salos, Samoa, Saliamono Salos, Tonga, Tuvalu, Vanuatu, Naujoji Kaledonija ir Prancūzijos Polinezija. Naujoji Kaledonija ir Prancūzijos Polinezija kartu su Volisu ir Futūna yra trys ES užjūrio šalys ir teritorijos (UŠT) šiame regione.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Europos Parlamentas su Australijos ir Naujosios Zelandijos parlamentais santykius užmezgė dar 1979 m., kai buvo įsteigta [Delegacija ryšiams su Australija ir Naująja Zelandija \(DANZ\)](#). Nuo to laiko ši delegacija reguliariai rengia tarpparlamentinius susitikimus su Australijos ir Naujosios Zelandijos parlamentų atstovais, kad būtų puoselėjami santykiai su abiem šalimis ir aptartos bendros svarbos temos, kaip antai žemės ūkis, energetika, aplinka ir klimato kaita, vystymasis ir ekonominis bendradarbiavimas, mokslas ir technologijos, prekyba, visuotinio ir regioninio saugumo Azijos ir Ramiojo vandenyno regione skatinimas, kova su terorizmu ir žmogaus teisės. [39-asis ir paskutinis ES ir Australijos tarpparlamentinis susitikimas](#) įvyko 2018 m. spalio mėn. Sidnėjyje ir Brisbane. 2018 m. vasario mėn. Vellingtone ir Oklande surengtas [22-asis ES ir Naujosios Zelandijos tarpparlamentinis susitikimas](#).

[Delegacija AKR ir ES jungtinėje parlamentinėje asamblėjoje](#) (DACP) atstovauja Europos Parlamentui santykiuose su kitomis Ramiojo vandenyno valstybėmis. Delegacija AKR ir ES jungtinėje parlamentinėje asamblėjoje prisijungia prie savo kolegų iš AKR valstybių AKR ir ES jungtinėje parlamentinėje asamblėjoje, kuri sudaryta iš vienodo skaičiaus ES ir AKR valstybių atstovų. Pagrindinė delegacijos užduotis – rengti AKR ir ES jungtinės parlamentinės asamblėjos posėdžius, vertinti ir stebėti Europos Parlamento veiklą, organizuoti susitikimus su aukšto lygio AKR valstybių atstovais ir aptarti aktualius klausimus, susijusius su Kotonu susitarimo įgyvendinimu. [38oji](#) AKR ir ES jungtinės parlamentinės asamblėjos sesija buvo surengta 2019 m. lapkričio mėn. Ruandoje.

Kahraman Evsen
11/2020

